

Bedrijfsindividualiteit

Zware kost?

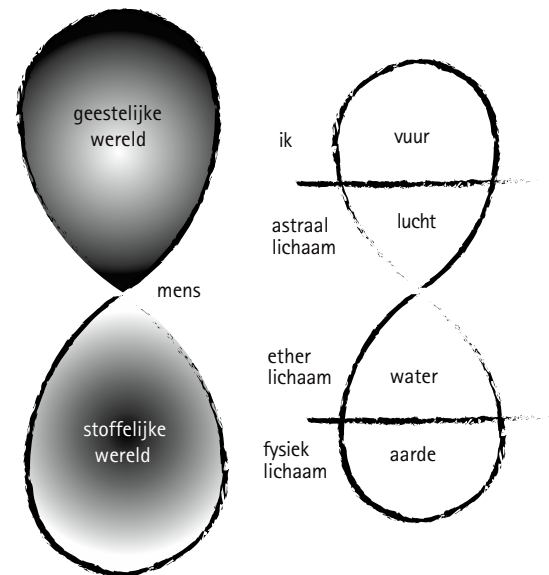
In december 2013 hield Jan Saal de lezing 'Bedrijfsindividualiteit en BD-preparaten' in de reeks studiebijeenkomsten over de bodem. Het verslag hiervan is niet opgenomen in het themanummer *Bodemvruchtbaarheid als vrucht van de landbouw*, dat we naar aanleiding van dit bodemthema hebben gemaakt. In de redactie vonden we het stuk 'te moeilijk', zeker voor de bredere lezersgroep die we bij de Bodemspecial op het oog hadden. Maar een moeilijk artikel is dan misschien voor een deel van de lezers niet te begrijpen, voor andere lezers levert het juist de diepgang op waar ze naar op zoek zijn, klonk ook in de redactie. Zo zei Gineke de Graaf: "Ik heb het nu vier keer gelezen en iedere keer levert het me iets nieuws op. Het is net als met voeding, bedacht ik toen ik het artikel over granen las in DP2014-4 (pag 26): 'Voeding die moeilijker te verteren is, is niet per definitie een last maar kan juist een uitdaging zijn waar de mensheid en het individu zich aan kan ontwikkelen. Daarbij gaat het om de kracht die je moet opbrengen om granen te kunnen verteren en de oefening! Ook aan een tekst waar je moeite voor moet doen, kun je je ontwikkelen.'"

Jan zegt hier zelf over: "Ik stel het denken centraal. Door denkbeelden praktisch te maken - denkgereedschap te ontwikkelen - ga je de werkelijkheid beter begrijpen. Die benadering wordt onvoldoende gehanteerd in de BD. Is dat abstract? Als een boer zijn bedrijf als een organisme beschouwt en zich bezig houdt met het neerzetten en verzorgen van organen, dan vind ik dat concreet. Het is natuurlijk een heel andere benadering dan een boer die bezig is met hoeveel stikstof hij aan de bodem moet toevoegen. Stikstof, is dat dan niet abstract?"

Jan wijst erop, dat dit artikel is in eerste instantie bedoeld voor mensen die de Landbouwcursus bestudeerd hebben, of na kunnen slaan. Voor mensen die deze niet in hun bezit hebben, is een bewerkte versie te vinden op www.warmonderhof.nl onder 'Visie en BD'.

'Het gezichtspunt dat de landbouwindividualiteit, de composthoop en de preparaten eigenlijk geestelijke wezens zijn die we als mens helpen vormen, maakt mij erg enthousiast. Het verdiept mijn beeld van het mens zijn', zegt Jan Saal. Door steeds over Steiner's Landbouwcursus te vertellen en te schrijven, ziet hij nieuwe verbanden. De schema's zijn een hulpmiddel om je er een voorstelling van te kunnen maken. *Tekst: Jan JC Saal Figuren: Jan*

JC Saal en Gerda Peters

Schema 1. De mens tussen hemel en aarde, schematisch weergegeven

iteit en BD-preparaten

'Verwezenlijken' en 'verwerkelijken' zijn twee begrippen die we doorgaans door elkaar heen gebruiken. Voor veel mensen betekenen ze ongeveer hetzelfde. Aan de hand echter van de antroposofie en het antroposofisch mensbeeld kunnen we zien dat ze eigenlijk een polariteit aanduiden. Verwezenlijken gaat over processen die iets geestelijks tot iets aards maken (bijvoorbeeld vanuit een idee een kunstwerk creëren), terwijl bij verwezenlijken vanuit iets aards iets geestelijks ontstaat (bijvoorbeeld via bodemonderzoek inzicht

krijgen in de levensprocessen die zich daar afspelen). Immers de aarde ervaren we in de werkelijkheid, terwijl we van Rudolf Steiner kunnen leren dat al het geestelijke uit wezens bestaat.

In schema 1 worden de verhoudingen aangegeven, waarin de mens tussen hemel en aarde is geplaatst. Rudolf Steiner stelt dan dat de mens het kleinste beeld is van het geheel. Willen we het geheel begrijpen, dan moeten we dus verder op de mens ingaan. Daarom tekenen we het schematische beeld

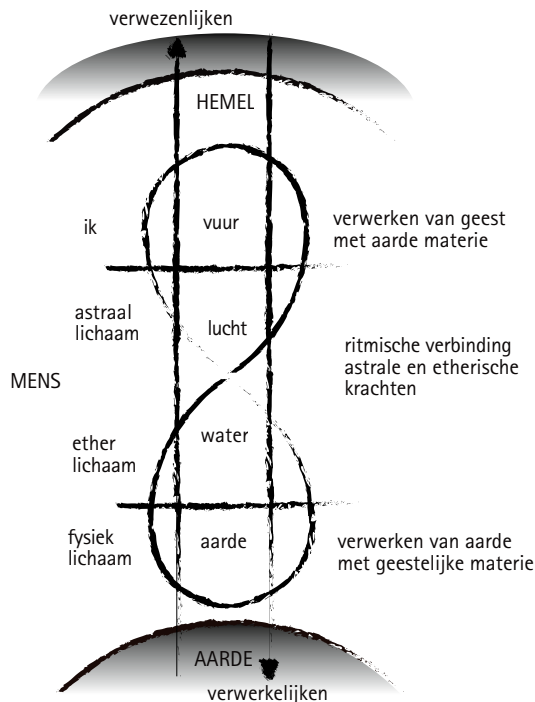
opnieuw, zodanig dat zichtbaar wordt dat de mens zelfstandig geworden is tussen hemel en aarde en ten opzichte daarvan vrij kan bewegen (zie schema 2).

In de mens kunnen we drie gebieden herkennen, het zogenaamde drieledige mensbeeld (zie schema 3):

1. Het zenuw-zintuigstelsel, met de kern daarvan in het hoofdgebied. Dit stelsel bestaat uit aardse stof en maakt het mogelijk om geestelijke zaken te verwerken.
2. Het ritmische tussengebied, waardoor het mogelijk is dat de twee polen bij elkaar blijven en elkaar voeden.
3. Het stofwisseling-ledematen stelsel, met de kern daarvan in het buikgebied, dat uit geestelijke stof bestaat en in staat is om aardse stoffen te verwerken. (Dit is beschreven in voordracht 8 van de Landbouwcursus.)

Vanuit dit beeld kunnen we de begrippen 'verwezenlijken' en 'verwerkelijken' benaderen. Verwezenlijken begint met een geestelijke impuls (het idee voor een kunstwerk), die in eerste instantie door het zenuw-zintuigstelsel wordt opgenomen en dan via ritmische processen doorgegeven aan het stofwisselings-ledematenstelsel (handen), waarna het mogelijk is om tot verwerkelijking (schilderij) te komen.

Bij verwezenlijken gaat het precies andersom. Wij noemen dit proces meestal een waarnemings-leerproces of een onderzoeks-leerproces. Dit begint met iets aards, bijvoorbeeld

Schema 2. De mens beweegt zich zelfstandig en vrij tussen hemel en aarde

proefvelden met gras, met klaver en met gras-klaver. Vanuit de waarneming worden aardse zaken opgenomen in het stofwisselings-ledenmaten stelsel (door het maken van een onderzoeksrapport). Via het ritmisch stelsel (door te beoordelen wat belangrijk is en gesprek hierover met anderen) worden die zaken innerlijk verwerkt en via het denken komen we uiteindelijk tot inzicht. Wanneer we zelf tot inzicht komen (het begrip van het belang van een goede koolstof-stikstof-verhouding in de bodem), voegen we tegelijk iets wezenlijks toe aan de geestelijke wereld. Uit de bovenstaande beschrijving kunnen we concluderen dat de drie levende stelsels noodzakelijk zijn om deze beide processen

mogelijk te maken. Tegelijk kunnen we zien dat die drie stelsels rusten op vier gebieden, waarbij het ritmische stelsel twee gebieden nodig heeft, namelijk het etherische en het astrale gebied.

1. Stoffelijk gebied – drager van de geest – zenuw-zintuigstelsel
2. Astraal/etherisch gebied – verbinding van stelsels – ritmisch stelsel
3. Geestelijk gebied – bestuurder/bewerker van de stoffelijkheid – stofwisselings-ledenmatenstelsel

Zo kunnen we inzien dat de mens het beeld van het geheel is en als je hem ondersteboven bekijkt komen we precies op het punt, waar Rudolf Steiner zegt dat je een bedrijfs-

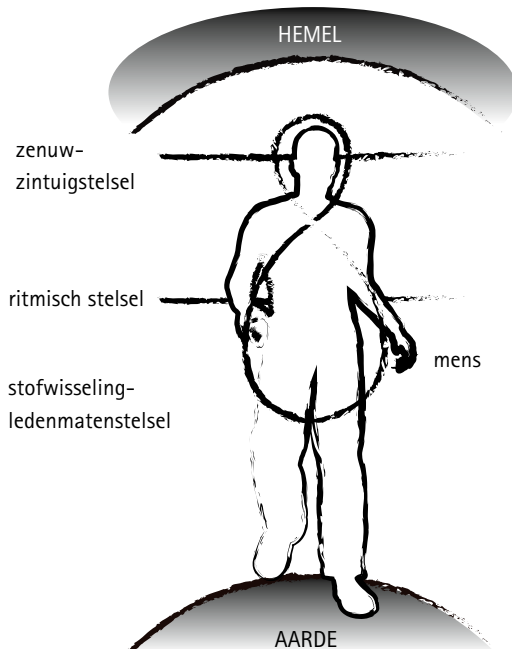
individualiteit je zo moet voorstellen, dat hij met zijn hoofd in de grond zit en met zijn buik boven de grond.

In schema 4 heb ik dit omgekeerde beeld getekend. Zo moeten we ons dus ongeveer een bedrijfsindividualiteit voorstellen. Hiermee kunnen een aantal uitspraken uit de Landbouwcursus ineens duidelijk worden.

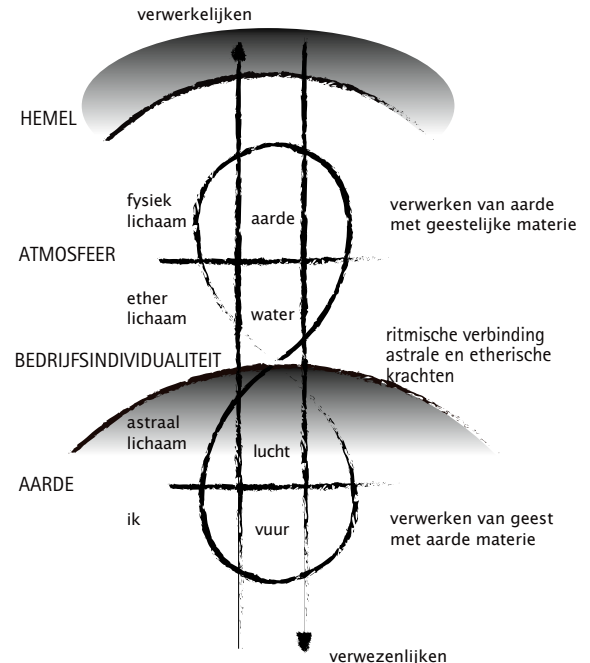
Bijvoorbeeld:

- *In een landbouwbedrijf lopen we dus eigenlijk in de buik van de bedrijfsindividualiteit rond, en ook de planten groeien in de buik van dat bedrijf. Wij hebben dus werkelijk met een individualiteit te maken die op zijn kop staat, en die wij ook alleen juist*

Schema 3. Driedelig mensbeeld

Schema 4. De bedrijfsindividualiteit als omgekeerde mens

zien als we hem zo bekijken alsof hij op zijn kop staat, ook ten opzichte van de mens. (...) Daartegenover werkt alles wat in het inwendige van de aarde, onder het aardoppervlak gebeurt, op dezelfde manier op de totale plantengroei in als ons hoofd op ons organisme werkt. (voordracht 2, pag 33)

- *Wanneer u het dier kantelt en zo opricht dat het zijn kop in de aarde steekt en zijn achterlijf naar boven steekt, krijgt u dezelfde situatie waarin zich, maar dan onzichtbaar, de agrarische individualiteit bevindt (voordracht 2, pag 50)*
- *Dat is de taak waar we voor staan, dat we het plantenleven zo leren zien dat iedere plantesoort als een onderdeel verschijnt van een de hele plantenwereld omvattend organisme, zoals ook bij de mens ieder afzonderlijk orgaan duidelijk een onderdeel is van zijn totale organisme (voordracht 3, pag 68).*
- *In de juiste verdeling van bos, boomgaarden, struikpartijen en beemden met een bepaalde natuurlijke paddestoelcultuur ligt zozeer het wezen van een voorspoedige landbouw dat we daarmee werkelijk meer bereiken, zelfs al zouden we het nuttig oppervlak van de landbouwgrond iets moeten verkleinen (voordracht 7, pag 179).*

Dan wordt de functie van de compost-preparaten ook duidelijk, als organen in de mesthoop. In groter verband zegt Rudolf Steiner, dat je nooit een plant of een dier op zich kan nemen, omdat ze (orgaan)werking hebben in het grotere geheel.

Maar ook iets geheel nieuws wordt zichtbaar: wanneer je de vier kwaliteiten aarde, water,

lucht en warmte bij elkaar brengt op de juiste manier, dan kan er een wezen ontstaan. Een wezen, zoals de bedrijfsindividualiteit, dat werkzaam kan zijn op aarde. Mensen kunnen wezens scheppen, door op de juiste wijze de vier elementen samen te voegen, maar dan wel uit het leven genomen en in het leven ingezet.

Voor de preparaten betekent dat:

1. Je neemt een bepaalde stof met een bepaalde kwaliteit
2. Je neemt dat uit het plantenleven
3. Je omhult dat met een vlies, dat orgaan-kwaliteit heeft in het dierenleven
4. Je brengt die combinatie in een bepaalde sfeer, zodat een wezen zich er mee kan verbinden (Christuswezen)

Dan heb je een geestelijk wezentje geschapen met bepaalde kwaliteiten, die uitgestraald kunnen worden in het buikgebied van de bedrijfsindividualiteit.

De spuitpreparaten worden direct uitgebracht in het buikgebied. Dat wil zeggen dat we als mens het 'uitstralen' zelf ter hand nemen. Het verspuiten zou je een aardse manier van uitstralen kunnen noemen. Bij de compost-preparaten wordt eerst een compostwezen gebouwd, dat later zelf wordt uitgebracht (uitgestraald) in het buikgebied van de bedrijfsindividualiteit. Eenmaal uitgebracht, dan kunnen deze wezens als een soort elementair-wezens meewerken aan de werkelijkering van het leven in planten en dieren en via hen als voeding ook in de mens. We kunnen ook begrijpen dat compost en mest moeten verteren, omdat het astrale en het ik van afbraak leven, terwijl het fysieke en

het etherische van opbouw leven.

Vanuit de lucht kan een ritmische beweging ontstaan, inademing en uitademing. Dit kan de stikstof zijn, die via de vlinderbloemigen o.a. wordt ingeademd of de zuurstof die de bodem ingezogen wordt. Maar ook dat er structuur kan ontstaan in de kleine laag teelaarde. De vaste aarde wordt hier losser. Ritme ontstaat ook in de sapstromen van planten en dieren, zoals het bloed in de mens.

Misschien gaan al deze verwantschappen wat snel, maar naar mijn overtuiging is dit beeld de sleutel tot het begrijpen van de Landbouwcursus. ☺

Samen de Landbouwcursus lezen

Michiel Rietveld gaat de Landbouwcursus in 8 avonden bespreken. De cursus is opgezet voor boeren en tuinders, maar geïnteresseerden uit de bedrijfsomgeving zijn ook welkom. Twee groepen gaan van start: 13 oktober op Warmonderhof in Dronten en 14 oktober bij Veld en Beek in Doorwerth. Instappen bij de 2de bijeenkomst is mogelijk. Info: www.kraaybeekerhof.nl